

CAMPUS TERRES DE L'EBRE
Universitat Rovira i Virgili

Facultat d'Educació i Psicologia

ENSENYAMENT DE MESTRES

GRAU D'EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

L'ART A LES MANS: EL VALOR EDUCATIU DEL FANG

Olga Cortiella Ralda

Tutora: Dra. Xelo Cordero González

Tortosa, 31 de maig de 2025

RESUM

CATALÀ

El període del segon cicle de l'Educació Infantil, on es troben els infants d'entre tres i sis anys aproximadament, és un moment clau per al desenvolupament global d'aquests. És per això que s'han de treballar a consciència aquells aspectes que en un futur els permetran tenir un nivell de vida òptim. Un dels més importants és la psicomotricitat, sense la qual no poden adquirir habilitats bàsiques per a l'escriptura. Si bé és cert que s'estimula en la majoria de centres educatius perquè així ho demana el currículum, cal buscar estratègies atractives.

En aquest Treball de Final de Grau s'exploren les possibilitats del fang com a matèria prima per afavorir el progrés i el perfeccionament dels infants en la psicomotricitat i, com a conseqüència, en l'escriptura. S'indaga en la forma idònia d'introduir-lo a l'aula, amb el desig d'activar la sensibilització dels més petits cap a l'entorn. Per aconseguir-ho, s'ha aplicat un estudi exhaustiu d'articles elaborats per professionals de l'educació que hi reflexionen.

No només es té en compte la vessant tècnica sinó també l'artística, ja que es pren com a pilar fonamental la creativitat. Alhora es fa palès un aspecte que preocupa la societat actualment, com és la contaminació ambiental i l'alternativa que ofereixen els objectes sostenibles. Altrament, es relaciona la matèria primera amb un ofici tradicional (el de terrisser) i els valors que aporta a la tradició del nostre territori.

Prenent com a protagonistes els infants, es proposen una sèrie d'activitats que puntualitzen els aspectes citats anteriorment. Gràcies a l'aplicació de testos, el disseny i posada en pràctica d'una situació d'aprenentatge en un context no formal (extraescolar) i una entrevista a l'últim mestre artesà terrisser del Montsià, es demostra la rellevància de la cultura popular i els beneficis del fang en tots els àmbits.

CASTELLANO

El periodo que conforma el segundo ciclo de Educación Infantil, formado por niños de entre tres y seis años aproximadamente, es un momento clave para su desarrollo global. Por ello, deben trabajarse de forma consciente aquellos aspectos que en el futuro les permitirán tener un nivel de vida funcional. Uno de los más importantes es la psicomotricidad, sin la cual no pueden adquirir habilidades básicas para la lectura y la escritura.

Si bien es cierto que se estimula en la mayoría de centros educativos porque así lo indica el currículo, es necesario buscar estrategias innovadoras y atractivas para los niños y niñas.

En este Trabajo de Fin de Grado se exploran las posibilidades que ofrece el barro como materia prima para favorecer el progreso y perfeccionamiento de los niños y niñas en la escritura, y se investiga la forma idónea de introducirlo en el aula con el deseo de sensibilizar a los más pequeños sobre el entorno.

No solo se tiene en cuenta el aspecto técnico, sino también el artístico, ya que se toma como pilar fundamental la creatividad. Al mismo tiempo, se pone de manifiesto un aspecto que preocupa a la sociedad actualmente: la contaminación ambiental. Por otro lado, se relaciona la materia prima con un oficio tradicional (el de alfarero) y los valores culturales que aporta a la tradición de nuestro territorio.

Tomando como protagonistas a los niños y niñas, se proponen una serie de actividades que puntualizan los aspectos mencionados anteriormente. Gracias a la aplicación de tests, el diseño y puesta en práctica de una situación de aprendizaje en un contexto no formal (extraescolar) y una entrevista al último maestro artesano alfarero de la comarca del Montsià, se demuestra la relevancia de la cultura y los beneficios del barro en todos los ámbitos.

ENGLISH

The period that comprises the second cycle of Early Childhood Education, where children are approximately between three and six years old, is a key moment for their overall development. For this reason, it is essential to consciously work on those aspects that will allow them to achieve a functional quality of life in the future. One of the most important is psychomotricity, without which they cannot acquire basic reading and writing skills. While it is true that this is encouraged in most educational centers because it is outlined in the curriculum, innovative and engaging strategies for children must be sought.

This Bachelor's Thesis explores the possibilities that clay offers as a raw material to support children's progress and improvement in writing, and investigates the most appropriate way to introduce it in the classroom.

Not only is the technical aspect considered, but also the artistic one, as creativity is taken as a fundamental pillar. At the same time, an issue that currently concerns society—environmental pollution—is addressed. Additionally, the raw material is linked to a traditional craft (pottery) and the cultural values it brings to the heritage of our region, the Terres de l'Ebre.

Focusing on children as the main actors, a series of activities are proposed that highlight the aspects mentioned above. Through the application of tests, the design and implementation of a learning situation, and an interview with the last master artisan potter in the Montsià region, the relevance of culture and the benefits of clay in all areas are demonstrated.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	5
2. BASES TEÒRIQUES.....	7
2.1 Marc normatiu.....	7
2.2 Marc conceptual.....	8
2.3 Marc metodològic.....	16
3. OBJECTIUS DE LA RECERCA.....	19
3.1 Objectiu general.....	19
3.2 Objectius específics.....	19
PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ.....	19
4. DISSENY DE LA RECERCA.....	19
4.1 Elecció del tema.....	19
4.2 Planificació.....	20
5. DESENVOLUPAMENT DE LA RECERCA.....	21
5.1 Temporització de les fases de realització del treball.....	21
5.2 Mostra.....	22
5.3 Instruments per a la recollida de dades a l'aula.....	22
6. ANÀLISI DE RESULTATS.....	39
7. CONCLUSIONS.....	41
8. BIBLIOGRAFIA.....	43
9. ANNEXOS.....	45
a) ENTREVISTA A L'ÚLTIM TERRISSER EN ACTIU A LA COMARCA DEL MONTSIÀ.....	45
b) PARTITURA I LLETRA DE LA CANÇÓ DEL TERRISSER.....	47
c) PORTADA I CONTRAPORTADA DEL LLIBRE “EL GAT GALERET I LA TERRISSA”.....	48
d) PRODUCCIONS DE L'ALUMNAT A L'AULA.....	49
e) AUTOAVALUACIÓ.....	52

1. INTRODUCCIÓ

L'Educació Infantil ha de contribuir al desenvolupament integral i harmònic dels infants en totes les seues dimensions (física, emocional, social, cognitiva i moral). Però quin és el significat d'esta frase que sovint llegim en documents de caire educatiu?

Implica, en primer lloc, el fet de proporcionar un entorn de confiança perquè puguin desenvolupar habilitats bàsiques com el llenguatge, la creativitat, la identitat, l'autoestima i aprenguin a conviure respectant les normes de relació. Seguidament, comporta que puguin descobrir el món que els envolta a través del joc i l'experimentació. Per últim, sempre respectant el ritme de cadascú i fomentant l'autonomia i la curiositat.

Aleshores, hi ha alguna relació entre que els infants s'embruten les mans de fang, enfanguen absolutament tot el que hi ha al seu voltant i el desenvolupament de la psicomotricitat fina? En aquest Treball de Final de Grau s'investiga a fons. S'exploren les possibilitats del fang com a recurs educatiu i es proposa una situació d'aprenentatge, aplicable en un context d'educació formal, però en aquest cas s'aplicarà en un d'educació no formal, sabent que el treball amb aquest mitjà permet estimular tant la psicomotricitat fina com la gruixuda.

La SA (Situació d'Aprenentatge) plantejada promou que els infants desenvolupen habilitats com la sensibilitat artística, la imaginació o la creativitat. Es basa en l'objectiu general de l'Educació Infantil que tracta sobre observar i explorar l'entorn proper, natural, social i cultural, amb una actitud de curiositat, indagació i respecte.

També pretén que donen valor a les manifestacions culturals del seu entorn i milloren les relacions amb el propi cos, l'espai o el temps així com que es produeixi un progrés a nivell intel·lectual. Els educa en valors com l'esforç, la perseverança i la tolerància a la frustració. Per tant, hi ha una vessant artística però també de coneixement del medi.

Tenint en compte que a les nostres terres el fang és un material essencial perquè forma part de la tradició i la cultura popular, es considera interessant incorporar-lo a les aules d'Educació Infantil, amb un objectiu educatiu. És una substància senzilla però rica en possibilitats pedagògiques que ofereix experiències sensorials úniques.

D'una banda, es procura que l'alumnat explore totes les potencialitats que existeixen, amb la guia i acompanyament del docent. D'altra banda, s'ha de prendre consciència sobre la importància de l'ofici i la sostenibilitat, per així transmetre-ho a generacions posteriors. No s'ha d'oblidar que el fang cuit, anomenat terrissa, és una eina que permet l'estudi de la història i el passat, per tant, les arrels de la civilització.

El de terrisser és un ofici artesà que es va iniciar al segle XVIII i s'ha mantingut en peu fins als nostres dies, amb el qual tinc un vincle considerable ja que el meu pare és l'últim terrisser de la comarca del Montsià. Depèn en gran mesura de la meua persona que aquest ofici perdure al nostre territori. Encara que no sigui de manera directa, dedicant-me a l'artesanía del fang, intentaré trobar sortides per tal de fer palesa aquesta tradició tan rica i nostra.

Després d'haver realitzat la formació en Educació Infantil i haver estat present a les aules d'avui dia, penso que seria molt fàcil incorporar el fang i a partir d'aquí començar un projecte que perdurés (si es considera oportú) fins a l'educació secundària.

Els centres educatius han de preveure que l'expressió plàstica és una àrea que s'ha de potenciar fonamentalment ja que respon a la necessitat biològica de xiquets i xiquetes de representar icones i grafismes i cal planificar el temps necessari per a l'organització i el desenvolupament de l'activitat així com la recollida i la neteja de l'espai.

És curiós que totes les peces de terrissa tenen un missatge de fons que, si el sabem interpretar i podem seguir-ne la trajectòria, ens ajuda a descobrir la història de la societat que el va crear. Este fet és interessant per a l'ensenyament d'aspectes més abstractes de la nostra cultura, com ara l'amor o la sensibilitat i per allunyar-nos quelcom de la societat tecnològica que viu immersa en les pantalles i no es fixa en petits detalls.

En definitiva, amb la era d'Internet, de la intel·ligència artificial i dels vols espacials, este ofici ancestral, original i quasi tan antic com l'ésser humà es va arraconant i això ens empobreix. El present treball té com a propòsit la no-desaparició de l'artesanía amb el fang.

2.BASES TEÒRIQUES

2.1 Marc normatiu

La Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 340, de 30.12.2020) afirma que en els dos cicles de l'Educació Infantil s'ha d'atendre progressivament el descobriment de l'entorn (en aquest cas, proper) i contribuir al desenvolupament artístic, entre altres.

En la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC núm. 5422, de 16.7.2009), s'exposen arguments similars a l'anterior, ja que és la versió de la comunitat autònoma. Alhora, en el document titulat Currículum i orientacions per a l'Educació Infantil Segon Cicle de l'any 2016 es concreten els objectius i les característiques d'aquest.

Existeix el Reial Decret 95/2022, d'1 de febrer, d'ordenació i ensenyances mínimes de l'Educació Infantil (BOE núm. 28, de 2.2.2022). On s'exposa que la finalitat de l'Educació Infantil es contribuir al desenvolupament integral i harmònic de l'alumnat en totes les seves dimensions: física, emocional, sexual, afectiva, social, cognitiva i artística.

També comptem dintre de la comunitat educativa amb el Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Infantil (DOGC núm 8851, de 9.2.2023). Estableix que en aquesta etapa s'han de formar les bases del pensament estratègic i creatiu com de la resolució de problemes, i fomentar l'anàlisi crítica i constructiva. Que s'han de crear vincles amb el món cultural i artístic proper. L'escola ha d'oferir experiències que incloguin tota classe de manifestacions artístiques.

Finalment, localitzem la Convenció sobre els drets de l'infant, de 20 de novembre de 1989, per les Nacions Unides. A l'article 31 d'este document s'afirma que: Els Estats membres han de respectar i promoure el dret de l'infant a participar plenament en la vida cultural i artística i han d'afavorir oportunitats de participació en activitats culturals, artístiques, recreatives i d'esplai.

La normativa apunta de maneres diferents la importància de treballar elements de la vida quotidiana, hàbits i rutines i que sigui de forma globalitzada, amb la introducció de l'art.

2.2 Marc conceptual

Esta investigació s'ha centrat en l'estudi dels beneficis que ofereix la manipulació del fang i els canvis que pot generar a l'Educació Infantil, concretament al segon cicle. Addicionalment, s'ha reflexionat sobre la dificultat de proposar activitats motivadores, interessants pedagògicament parlant i de caire artístic per als infants.

Hervás (2002) afirmava que “planificar actividades plásticas en el aula infantil implica encontrar el motivo perfecto, una instrucción o propuesta adecuada, que nos permita aproximar a los niños y niñas a la expresión artística. Esto no siempre es fácil. Sin embargo, tenemos la suerte de poder observar sus manos y sus caras cuando pintan, cuando están creando, descubriendo o investigando con los materiales, y cuando, en esos momentos, ellos y ellas, el papel y la pintura y el material que tienen entre sus dedos son un equipo perfecto. Conseguido esto, nada falta y nada sobra.” Este text ens ve a dir que la transcendència de les propostes la notarem reflexada en la comunicació no verbal dels infants.

Els fonaments teòrics de la investigació es troben en diferents autors com Piaget, Vygotsky o Freud, que ja en la seua època li donaven molta importància a la tècnica del modelatge d'elements pel fet que afavoreix l'aprenentatge en base a experiències pròpies de l'infant.

Piaget (1896-1980), distingit psicòleg evolutiu que va formular la teoria del desenvolupament cognitiu, considerava que l'expressió plàstica havia de tenir un gran pes en l'educació ja que integra un procés de simbolització clau per al desenvolupament de l'infant. El fang, com és un material manipulable, és una eina essencial en aquest procés, sobretot durant les primeres etapes (sensoriomotora i preoperatòria) en què destaca l'experiència sensorial i la construcció del pensament simbòlic, respectivament. No només estem davant d'una activitat plàstica i artística sinó també de construcció del coneixement i el pensament amb les mans.

Pensava el mateix Vygotsky (1896-1934), psicòleg del desenvolupament i defensor de la teoria sociocultural. Encara que des d'un punt de vista social, a diferència de Piaget, que defensava el constructivisme individual. Per a ell l'art era un instrument bàsic en relació a l'educació i el creixement emocional de l'ésser humà. S'aprèn a través de la comunicació amb l'altre i amb la cultura. Per tant, el fang també com a eina manipulable afavoreix el joc simbòlic i al mateix temps el llenguatge.

Fins i tot el psicòleg i professor d'educació artística de la Universitat Estatal de Pennsilvània (Estats Units) V. Lowenfeld (1903-1960) afirmava que el treball amb fang ofereix oportunitats úniques, com el fet d'experimentar amb material tridimensional i que està lligat al pensament de l'infant.

Francesco Tonucci (1940), mestre i pedagog italià especialitzat en l'Educació Infantil exposava les paraules següents, que considero molt encertades:

Tonucci, F. (2019) “Siempre he dicho que el juguete más bonito e importante es la arcilla, porque no es nada y se puede convertir en todo: los niños/as le dan forma y la convierten en plato, en muñeco, en bolita, soldadito, camión, avión, caballo y todo lo que su fantasía pueda inventar y el juego escogido requiera.”

Altres afirmacions amb les quals no podem estar més d'acord: Tonucci, F. (2019) “Siempre he propuesto la arcilla como un buen paradigma de juguete y como un parámetro para evaluar los demás: son buenos si son baratos y se puede jugar con ellos de muchas formas, no son buenos si son caros y tienen un uso restringido y específico.”

El mateix Tonucci expressa que l'educació no ha de tenir per objectiu que l'alumnat assoleixi els mateixos resultats, sinó que cadascú desenvolupi el seu al màxim de les possibilitats. És per aquest motiu que el docent ha de promoure i afavorir que els infants construeixin la seua personalitat i la realitzen.

Howard Gardner (1943) afirma que la creativitat permet trencar barreres i elaborar productes que ens poden sorprendre als adults. Els infants desenvolupen habilitats simbòliques o abstractes gràcies a les interaccions espontànies amb l'entorn, per tant, poc a poc es produeix el coneixement de l'entorn. Creu que l'escola del futur s'hauria de centrar en l'infant i proporcionar-li mitjans per desenvolupar totes les intel·ligències (intel·ligències múltiples).

La intel·ligència espacial, relacionada amb la capacitat de processar informació en tres dimensions, visualitzar, representar idees o imatges mentals, és la més relacionada amb el tema que ens ocupa. Té una part innata però també es pot desenvolupar.

Seguint amb el tema principal de la investigació, l'expressió artística, en el llibre titulat *Un lloc anomenat escola* l'autora exposa la importància d'ensenyar el món de les arts a l'alumnat perquè puguin entendre la complexitat d'alguns conceptes com l'amor, la veritat, la bellesa o similars.

“El patrimoni cultural acumulat és el més gran dels béns quan es posa al servei dels qui arriben de nou, plens de la força que els acompanya des del seu naixement recent.”

Eulàlia Bosch (*Un lloc anomenat escola*, 2009).

Una altra de les seves afirmacions, amb la que estic completament d'acord, és:

“Els nens no són artistes ni enginyers ni metges[...] però el seu esforç continuat per anar trobant el seu lloc en el món fa que se sentin molt a gust en entorns creatius com els que generen les arts: cinemes, teatres, tallers de tota mena, ...”

La metodologia educativa Waldorf planteja que l'infant ha d'estar connectat amb la natura constantment, i una de les maneres de fer-ho és oferir-li jocs senzills, com el fang. Es produeix un desenvolupament sensorial i motor per l'ús de mans i sentits.

També la pedagogia Reggio Emilia sosté el material com una eina de comunicació, connexió emocional i pensament creatiu. És matèria que es transforma amb el tacte i dona forma al món interior de cadascú. Segons Malaguzzi “la terra no és una simple matèria”: és una experiència, per tant un instrument poderós per a l'infant.

De fet, existeix una certificació d'atelierista d'argila per a docents des de la pedagogia Waldorf i el Play Based Learning en la qual s'aprenen diverses tècniques de modelar l'argila i fonaments principals de la pedagogia Waldorf i Reggio Emilia. Aplicant este mètode s'obté un desenvolupament integral de l'infant gràcies a l'atenció emocional i les experiències cognitives sanadores.

En la Situació d'Aprenentatge s'han inclòs propostes interessants trobades al llibre titulat *Juguem amb fang* escrit per Mercè Arànega. Aquest conté treballs manuals amb el fang per jugar i aprendre a més de les normes per no embrutar els mobles ni la roba així com per a la conservació i modelatge del material.

L'educació artística afavoreix el desenvolupament de capacitats com la creativitat en la percepció, l'elaboració i la comunicació, la sensibilitat en l'apreciació i diferenciació de qualitats, el fet de progressar en el coneixement autònomament i l'adquisició de criteri per a jutjar els missatges de forma crítica, entre altres.

L'expressió plàstica en particular desenvolupa el pensament visual per mitjà de qualitats i moviments de formes i figures a l'espai. També augmenta l'habilitat de percebre sensorialment, en concret l'agudesa visual.

Cal diferenciar l'artesanía de l'art: mentre que la primera té una funció i una estètica, el segon va més enllà. Busca una reacció emocional i pot no tenir una funcionalitat pràctica. Existeix art que és purament conceptual i només vol provocar pensaments o sentiments. Els docents, amb els infants, podem treballar tant un concepte com l'altre, encara que serà més fàcil l'artesanía, ja que fa referència a tècnica i la creació d'objectes amb utilitat, l'art seria més abstracte perquè el poguessin entendre.

S'ha realitzat un estudi del tema més profundament prenent com a fonament els següents articles que existeixen publicats:

Caira Centeno, Julia María. *La arcilla como estrategia didáctica y su relación con la psicomotricidad fina en los niños de cuatro años del nivel inicial en la Institución Educativa Inicial 84 - Taraco 2017*. En aquest s'estableix la relació entre l'ús del fang com a estratègia educativa i la millora de la psicomotricitat fina en nens de quatre anys d'Educació Infantil.

Ibarlucea Aguirre, Aintzane. Artista i educadora plàstica. *Una práctica experimental con la arcilla en favor del proceso creativo infantil*. Asociación Cultural Igela Manuela. Bilbao. On es descriuen les possibilitats expressives, creatives i artístiques de l'argila i el paper fonamental que té en la transformació i la manipulació.

Iglesias Bocanegra, María de las Viñas. *La técnica del modelado y la arcilla como material didáctico en la etapa de Educación Infantil*. Any 2015. Aquí es tracta la importància del desenvolupament artístic dels infants comparant amb el dibuix infantil, que va des de la

realització de formes bàsiques fins a la representació de la forma humana. Es té en compte el currículum del segon cicle de l'Educació Infantil.

Recursos para la práctica: ¿Por qué la arcilla? Elogio de la arcilla (Materiales: intencionalidad, criterios, concepciones educativas). Aula de Infantil núm. 101, 2019 . Un article de Francesco Tonucci que proposa el fang com un bon paradigma de joc i per avaluar la resta de jocs, també afirma que es tracta d'una riquesa de vegades menystinguda que no s'ha de desaprofitar en primeres edats.

Abad, J., Burset, S., Doménech, R., Duran, E., García, C., i Tresserras, M. (2012) *7 ideas clave para la competencia cultural y artística*. Barcelona: Editorial Graó. S'exposa que la competència cultural i artística inclou el coneixement del patrimoni, la identitat i la construcció cultural compartida, veiem que també hi ha una dimensió que fa referència a la convivència dintre d'una societat.

La gran majoria de pedagogs i especialistes en educació defensen la consideració del joc lliure, la capacitat d'expressar-se de forma artística i les experiències amb materials propers i naturals, com el fang. No obstant això, alguns teòrics no s'han centrat tant en l'expressió artística, com és el cas de Skinner (1904-1990) que posa el focus en la conducta observable. O Thorndike (1874-1949) que es centra en l'aprenentatge per assaig-error. Alguns representants de l'educació tradicional, de gran valor en molts aspectes, tampoc consideraven que l'experiència directa o el joc sensorial fossin l'estructura del coneixement.

En relació a les activitats realitzades amb fang al nostre territori, n'és un exemple el Festival Deltebre Dansa, en el qual els participants experimenten improvisant danses contemporànies en el fangar dels arrossars del Delta de l'Ebre. Ballant amb el fang es crea un vincle que probablement és similar al que apareix mentre es manipula aquest material a l'aula.

Els conceptes fonamentals d'esta investigació són els exposats a continuació:

a) L'ARGILA

L'argila és una terra de colors vermell i marró formada per diversos minerals que s'endureix si es barreja amb aigua i es cou a una temperatura elevada. S'ha utilitzat tradicionalment per elaborar peces de la vida quotidiana o destinades a la construcció, així com per a realitzar

tractaments facials i alleujar ferides de la pell. Actualment no té un consum tan bàsic a causa de l'aparició del plàstic, tot i que encara hi ha gent que col·lecciona peces per a la decoració. És un element natural que tenim a la vora i ens ajuda a connectar amb la naturalesa.

b) LA TERRISSA

En canvi, la terrissa, és la peça o conjunt de peces realitzades amb argila i després cuites. Cal distingir-la de la ceràmica, molt més decorada i amb acabats fins. Els inicis de la terrissa els trobem en els propis de la humanitat, més concretament quan ja està assentada, al Neolític. Llavors es troben que s'han d'elaborar objectes que atenguin les necessitats i usos de les persones. En un principi no es busca l'estètica sinó la utilitat, més endavant (a l'Edat Mitjana) trobem formes decorades i els àrabs introdueixen el vernís per impermeabilitzar l'objecte.

c) LA PSICOMOTRICITAT

Autors com Aucouturier(1934) defensen que la pràctica psicomotriu afavoreix la maduració, la comunicació i el llenguatge dels nens i nenes.

Si ens fixem en la definició que ens dona el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, és la següent: activitat motriu de la persona, considerada, des del punt de vista psicològic, com una activitat que és en funció d'una intenció. Tenint en compte que la paraula motriu significa posar en moviment alguna cosa, podem imaginar a què fa referència el concepte. Està directament relacionat amb el desenvolupament psicològic de l'infant, causat per la interacció de l'infant amb el medi que l'envolta passant pel coneixement i control del propi cos.

La motricitat gruixuda fa referència als moviments en els quals participen grups musculars més amplis, com per exemple saltar, córrer, rodar, gatejar, pujar i baixar escales, esta no es treballa en la present investigació.

En canvi la motricitat fina es realitza amb els grups musculars més petits i exigeix una major coordinació motriu, atenció i concentració, per exemple de l'ull i la mà. En són exemples punxar un foli, retallar amb tisores, fer la pinza o directament escriure. Treballant amb el fang, aprenen a manipular materials instruments i experimenten amb diferents formes i textures. També posen en pràctica la seva paciència.

d) LA COORDINACIÓ

Este concepte té múltiples definicions ja que engloba molts aspectes de la motricitat, com la reacció, el control muscular, l'equilibri, l'orientació, la flexibilitat, la destresa i similars, aquests la converteixen en l'habilitat resultant. És un element més de la psicomotricitat.

e) LA SOSTENIBILITAT

Es refereix a la satisfacció de les necessitats actuals sense comprometre la capacitat de generacions futures de satisfer les seues, garantint l'equilibri entre creixement econòmic, cura del medi ambient i benestar social. S'aconsegueix amb una correcta gestió dels recursos. El fet d'utilitzar estris fets amb terrissa i no altres de plàstic, afavoreix el medi ambient i això els infants ho poden aprendre fàcilment.

f) LA CREATIVITAT

És el procés mental o habilitat que permet explorar noves idees, resoldre problemes i expressar emocions mitjançant la curiositat i la imaginació. Si a l'escola s'ofereix un model únic d'ensenyament, se sacrifica la creativitat. Per això s'hauria de potenciar l'autonomia i la investigació de l'alumnat així com l'espontaneïtat, el diàleg i el sentit crític.

El perfil del docent creatiu, segons Menchén, F (pàg 187) ha d'incloure les següents accions: educar amb i per a la llibertat, amb amor, fomentar l'auto-disciplina, treballar tots els canals de comunicació, estimular l'interès per descobrir, estar en continua renovació, cuidar les capacitats dels infants, utilitzar autoavaluacions, humoritzar les relacions i treballar en equip.

g) L'ESCRITURA

És l'art d'escriure. Representar mots per mitjà de lletres, xifres o qualsevol altre signe convencional (idees, paraules, números o sons musicals) sobre un material de suport. Té diverses funcions: de registre, de comunicació, de distanciament, de regulació i control social de la conducta i finalment, estètica.

Ana Teberosky (2007) sosté que els infants de preescolar poden reconèixer i reproduir el llenguatge escrit però no el saben escriure. L'escriptura és un coneixement tècnic que inclou operacions complexes, no només la reproducció d'un text de memòria.

Cito textualment les paraules en què fa referència a aprofitar materials per aprendre a escriure: “La capacidad de reproducción de un texto es algo que necesita algún tipo de artefacto: objetos, marcas. [...] En sus formas más primitivas, los grupos humanos han empleado métodos embrionarios para comunicar su pensamiento o para registrar la memoria tales como entalladuras en palos, nudos en las cuerdas, objetos simbólicos cualesquiera.”

Per finalitzar aquest capítol, s’interpreta que és cert que experimentar amb el fang produeix molts de beneficis en els infants, ja que es treballa tant la psicomotricitat fina com la gruixuda, augmenta la relaxació manipulant la textura, es desenvolupa la imaginació i creativitat, així com diversos aprenentatges i connexions amb la natura i l’entorn proper.

A més a més, ajuda a desenvolupar el sentit del tacte i alguns estudis, com el de la Universitat de Bristol¹ (<https://www.bristol.ac.uk/news/2007/5384.html>), han demostrat que dona felicitat. L’estudi ens ajuda a comprendre com es comunica el cos amb el cervell i per què un sistema immunitari sa és important per mantenir la salut mental. Alhora ens fa preguntar si no hauríem de passar més temps jugant amb la terra, en lloc de amb l’ordinador.

El curtmetratge d’animació titulat "**El alfarero**" dirigit per Josh Burton i produït per Savannah College of Art and Design (2005) mostra un artesà treballant amb fang, centrant-se en el procés de modelatge d’una peça de ceràmica. Hi ha un aprenent que intenta fer el mateix i només ho aconsegueix a base de pràctica, llavors es produeix la màgia. Destaca per la seva representació detallada de l’habilitat i la concentració necessàries en l’art de la ceràmica. A través de la història descobrim com amb l’ajuda i guia del mestre, l’infant aprèn. [el alfarero](#)

Este contingut pot ser especialment rellevant per a aquells infants que necessiten representacions visuals més que lectures o explicacions. Ja que ofereix una visió pràctica del procés de manipulació del fang.

A tall de conclusió i citant la frase d’un llibre molt recomanat de Javier Sierra, titulat *El plan maestro*: “Lo que se adquiere por aprendizaje conforma la cultura [...] Y esta siempre necesita de alguien que la transmita”. Este és el paper que tenim com a docents, transmetre coneixements als infants per tal que la cultura es mantingui viva.

---

¹ Lowry CA, i al., Identification of an immune-responsive mesolimbocortical serotonergic system: Potential role in regulation of emotional behavior, *Neuroscience* (2007)

2.3 Marc metodològic

Per tal de realitzar esta investigació s'ha combinat el procés d'indagació amb el d'acció, per tant estem davant d'un paradigma sociocrític que ha considerat que el coneixement i l'avenç es produeixen a partir de la identificació de les necessitats de determinats grups socials. En aquest cas els infants de quatre i cinc anys. Primerament s'ha analitzat una situació d'un grup classe concret, s'ha intentat comprendre i trobar les causes dels resultats per poder articular una proposta de millora, que enriqueixi els resultats.

La proposta didàctica sorgeix de la necessitat dels infants de desenvolupar l'escriptura, tenint en compte l'etapa madurativa de cadascun. És de vital importància afavorir-la des d'edats primerenques ja que és l'instrument d'expressió personal, l'entrada a la cultura escrita (llibres, contes, textos, títols) i la construcció del pensament crític.

Consta d'activitats centrades en la psicomotricitat fina i la coordinació que es realitzen al llarg del temps (dos mesos) així com altres d'interacció amb l'entorn social i cultural. Són vivencials i significatives perquè sorgeixen del desig de l'alumnat. El projecte consisteix en l'elaboració d'una situació d'aprenentatge per al personal docent, la seua posada en pràctica per veure les conseqüències i el suggeriment de possibles millores.

La metodologia utilitzada principalment per compilar la informació és l'observació directa. Segons Belén Ballesteros, extraordinària investigadora de la pràctica educativa, l'observació és la principal tècnica de recollida de dades i es classifica en tres tipus diferents. La no sistematitzada fa referència a la que es realitza sense planificació prèvia que pot portar a descobriments de forma accidental. La sistematitzada implica una planificació i un control moderat, serà la que es farà servir en aquesta investigació. Existeix l'observació molt sistematitzada que es basa en una teoria explícita i un control elevat.

Com es pot evidenciar, l'enfocament metodològic del treball és qualitatiu perquè no busca resultats generalitzables, més aviat la comprensió i exploració en profunditat sobre l'impacte de la incorporació del fang com a instrument pedagògic en un cas reduït d'infants. Es basa en l'observació sistemàtica i el registre fotogràfic. S'analitzen les produccions de l'alumnat amb la finalitat de descobrir les seues inquietuds i emocions ocultes.

També s'ha aplicat un Test: el Test McCarthy d'aptituds i psicomotricitat que avalua el desenvolupament motor i cognitiu dels infants entre 2 i 8 anys. Les escales McCarthy són un potent instrument d'avaluació psicològica infantil que mantenen la vigència degut a que el desenvolupament dels infants no canvia amb el pas del temps. Ajuden a detectar possibles problemes relacionats amb l'aprenentatge. Són d'aplicació individual i es basen en divuit proves agrupades en sis escales diferents: verbal, perceptivo-manipulativa, numèrica, general-cognitiva, i memòria. S'ha utilitzat la versió Test diagnóstico de la psicomotricidad, de Isabel Domínguez Cacho i Jorge Querol Segura. Les proves del test es presenten en forma de joc per a fer-les més atractives de cara als infants.

Utilitzarem activitats de l'escala perceptivo-manipulativa, que avalua la coordinació vasomotora i el raonament no verbal i altres de l'escala de motricitat (còpia de dibuixos i dibuix d'un mateix), que avalua la coordinació motora de l'alumne en tasques de psicomotricitat fina i gruixuda.

ESCALA PERCEPTIVO-MANIPULATIVA I DE MOTRICITAT

ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	ASPECTES TREBALLATS
Construcció amb cubs	Còpia d'una figura construïda pel docent	-Coordinació visomotora -Relacions espacials
Trencaclosques	Enllaç de peces planes per formar el dibuix d'un animal o un aliment	-Percepció visual -Raonament no verbal -Coordinació vasomotora -Relacions espacials
Seqüència de colpeig	Repetició en un xilòfon de la seqüència de notes toades pel docent	-Memòria immediata -Coordinació vasomotora
Còpia de dibuixos	Dibuixar formes geomètriques que abans ha fet el docent	-Coordinació vasomotora -Relacions espacials
Orientació	Coneixement de la dreta i esquerra de les coses i d'un mateix	-Atenció -Direccionalitat -Formació de conceptes no verbals
Dibuix d'un infant	Dibuix d'un infant del mateix sexe	-Imatge corporal -Conceptes no verbals

Este test serà la base de la investigació i obtenció de resultats. Un cop realitzat per primera vegada, es portarà a terme la situació d'aprenentatge proposada i es passarà novament quan acabi la situació, per tal d'avaluar les millores, si n'hi ha.

Cal tenir en compte que s'ha sol·licitat el consentiment de les famílies dels infants als quals se'ls ha aplicat el test així com del centre educatiu. Com no podia ser d'una altra manera, s'ha respectat la intimitat i la confidencialitat de la informació. La prioritat ha estat el benestar de l'infant i l'atenció al seu joc amb el fang. S'ha vetllat pel desenvolupament de la curiositat, l'autonomia, la percepció, la sensibilitat, la intuïció i la fantasia de l'alumnat.

En resum, el treball es tracta d'una anàlisi i proposta de millora que també es pot aplicar a l'aula. Tot i que no s'ha realitzat a un centre educatiu com a tal, l'aplicació d'aquesta metodologia posa en pràctica la connexió entre l'aprenentatge i la vida quotidiana, augmenta la motivació de l'alumnat però també del personal docent i s'executa un producte final que sempre és positiu i satisfactori en la realització de projectes.

Tal i com afirma Sierra (2025): “el buen maestro no es quien te da el conocimiento, sino quien te enseña a encontrarlo”. I això és el que es pretén fer amb aquest treball. Els ítems que s'han contemplat a l'hora d'avaluar les diferents activitats són les preferències i la varietat de materials, així com si el comparteix i li dona significat.

S'adopta una mirada longitudinal curta durant cinc sessions i s'analitzen les dades amb criteris psicomotrius i elements simbòlics o emocionals que puguin incorporar. Es tenen en compte les següents normes:

Figura 1: infografia sobre les normes per a la realització de treball amb fang, elaborada amb *Canva*

3. OBJECTIUS DE LA RECERCA

3.1 Objectiu general

Impulsar estratègies per al desenvolupament de la psicomotricitat fina i afavorir el pensament creatiu mitjançant una matèria prima de la zona, com és el fang

3.2 Objectius específics

- Proporcionar mitjans a l'alumnat per afavorir el desenvolupament psicomotriu
- Contribuir a la idònia coordinació dels infants i el seu coneixement
- Evidenciar la importància dels oficis tradicionals perquè hi hagi continuïtat
- Posar en pràctica la creativitat de l'alumnat per elaborar un producte
- Utilitzar eines per avaluar en quin nivell es troba l'infant

PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ

Quin impacte produeix la manipulació del fang en el desenvolupament de la psicomotricitat fina, la creativitat, l'expressió personal i el coneixement de l'entorn als infants de tres a sis anys durant la realització d'activitats artístiques?

4. DISSENY DE LA RECERCA

4.1 Elecció del tema

S'ha escollit aquesta temàtica per diversos motius, alguns dels quals ja s'anuncien a la introducció. En primer lloc, existeix un gran factor emocional ja que el meu progenitor és l'últim terrisser d'una nissaga que treballa de manera ininterrompuda aproximadament des de la Revolució Industrial a les nostres terres, al municipi de la Galera concretament.

He viscut en primera persona la sensació gratificant que es produeix quan els infants s'aproximen a l'artesa, que està treballant al torn, i es queden mirant embadalits, fan preguntes i poden passar-se hores quiets. També he descobert que el fet d'interactuar amb aquesta matèria primera en diferents tallers que s'han realitzat, els ajuda a concentrar-se.

Així mateix, tenint en compte que he observat deficiències en la psicomotricitat fina dels infants en els diversos centres que he estat de pràctiques, i com a conseqüència l'aparició de problemes en l'escriptura, es planteja com una eina o ajuda a desenvolupar-la, sabent que ofereix resultats òptims al llarg del temps.

Altament serveix per desconnectar-se de les pantalles que tant ens ocupen el dia a dia a grans i petits de l'era tecnològica. Perquè mentre es manipula el fang, les mans estan brutes i no es poden agafar aparells electrònics, per tant la ment se'n va a una altra dimensió.

4.2 Planificació

Durant els mesos d'estiu (juliol, agost i setembre) de l'any 2024 es va estar pensant el tema que s'abordaria en aquest Treball de Final de Grau. Després de fer una reunió amb la tutora durant el primer trimestre, la qual va donar indicacions i va fer suggeriments per tal que el treball fos més atractiu i aplicat al món pedagògic, es va iniciar la recerca. Com es pot veure a la bibliografia, s'han consultat articles de revista, de diari, llibres, pàgines web i normativa vigent, que han contribuït a desenvolupar el marc teòric.

Posteriorment s'ha pensat en la part pràctica. Inicialment la idea era aplicar una situació d'aprenentatge en un context formal, un centre educatiu en el qual havia fet pràctiques, però per motius personals s'ha hagut de canviar de centre. Malgrat això, està pensada per aplicar-se a l'aula ordinària.

Per tal de materialitzar els tests sobre el desenvolupament de la psicomotricitat que s'han presentat al capítol <<Marc Metodològic>> s'ha escollit una mostra de població de vuit infants de quatre anys. Entre ells hi ha un cas de possible TEA encara que no està diagnosticat.

Els aspectes que s'han avaluat són, en aquest ordre: la coordinació oculo-manual (mà, canell, avantbraç i braç), sostenir objectes, manipular objectes i aïllar moviments (aixecar només un dit, exemple al tocar el piano).

Amb la intenció d'executar la Situació d'Aprenentatge de forma lúdica, educativa i adaptada al desenvolupament maduratiu dels infants, s'ha realitzat en diverses sessions en dies alterns per afavorir la reflexió i repetició. Duren aproximadament entre 45 i 50 minuts. La SA és bastant extensa i s'han utilitzat les propostes que més tenen a veure amb l'expressió plàstica i el coneixement de l'entorn, les relacionades amb el llenguatge no s'han portat a terme.

Pel que fa a l'avaluació, s'ha pres en consideració l'originalitat de les figures elaborades així com la seua complexitat, la persistència i atenció que ha mostrat l'alumnat i el nivell d'autonomia en la tasca (fer ús d'eines amb destresa bàsica) i la neteja. Les activitats creatives han buscat desenvolupar els sentits, fomentar la iniciativa personal i estimular la capacitat imaginativa dels infants.

5. DESENVOLUPAMENT DE LA RECERCA

5.1 Temporització de les fases de realització del treball

CAPÍTOL DEL TFG	INTERVAL DE TEMPS DESTINAT
Portada	Abril
Resum (abstract)	Maig
Índex	Febrer
Introducció	Abril
Bases teòriques	Gener, febrer i març
Objectius	Febrer
Disseny i desenvolupament	Març
Anàlisi de resultats	Abril i maig
Conclusions	Maig
Bibliografia	Durant tot el treball
Annexos	Maig
Resum executiu	Maig
Autoavaluació	Maig

Es destina una hora per fer la prova inicial. Alguns alumnes necessiten més temps i se'ls proporciona ja que no tenen programat res a l'aula. Per tornar a passar la prova un cop feta la Situació d'Aprenentatge s'inverteix el mateix temps. Les sessions de la SA s'han fet durant cinc dies aleatoris del mateix mes de març.

5.2 Mostra

S'ha seleccionat un grup de vuit infants que actualment cursen I4, la majoria tenen quatre anys i alguns cinc, d'un centre que organitza activitats extraescolars. Aquest centre està situat en una població de la comarca del Montsià, majoritàriament agrícola i rural amb el català com a llengua vehicular. Les famílies de l'alumnat tenen un nivell econòmic mitjà-alt. No hi ha presència d'alumnat d'altres països.

D'aquests vuit infants, un d'ells manifesta necessitats específiques de suport educatiu. Té dificultats per a comunicar-se oralment però sí que hi ha intenció comunicativa i participació en les propostes. Necessita una clara estructuració de l'espai i el temps i unes rutines previsibles i alhora presenta dificultats per gestionar les emocions.

Per tant, ens trobem davant d'un grup heterogeni (tres xiquets i cinc xiquetes) que posseeix diferents ritmes d'aprenentatge. Alguns infants necessiten més temps per consolidar els continguts i altres són completament autònoms, fet que implica una flexibilitat en les tasques.

5.3 Instruments per a la recollida de dades a l'aula

S'han utilitzat diferents tècniques per a la recollida de dades. La principal ha estat l'observació directa de les activitats realitzades amb fang, amb el registre corresponent en un diari de camp. L'observació directa ha estat en base als moviments de mans i dits, la coordinació ull-mà, la reacció que tenen davant la textura i el temps de concentració.

L'objectiu no ha estat l'estètica del resultat final sinó el procés de cada infant de manipulació, expressió personal i autonomia. S'han recollit alguns comentaris espontanis dels infants i fotografies durant el transcurs dels exercicis.

Amb la intenció de portar un control de l'activitat inicial (el test) s'ha dissenyat una rúbrica d'avaluació del test. Se n'ha utilitzat una en particular per a cada infant, en la qual es poden escriure les observacions pertinents.

S'ha realitzat una entrevista² semiestructurada i validada per la tutora del TFG, que ha permès recollir informació sobre el punt de vista d'un terrisser i aportar una perspectiva enriquidora sobre la incorporació del fang a les aules i el seu futur. Este fet contribuirà al posterior anàlisi i comprensió significativa del treball.

Les preguntes realitzades han estat les exposades a continuació:

1. En primer lloc, em sabries dir quina és la millor manera d'iniciar els infants a l'ofici de canterer?
2. Per quins motius creus que s'està extingint? Podem fer alguna acció des del món educatiu per solucionar-ho?
3. La imaginació i creativitat són característiques fonamentals de l'alumnat que conforma l'Educació Infantil. Penses que és un punt a favor per aprendre la tècnica?
4. Després d'haver realitzat diferents tallers amb població d'edats molt variades, quin consideres que és el moment ideal per assimilar tots els coneixements que tenen a veure amb el procés d'elaboració d'una peça amb fang?
5. Quines són els factors que han influït en la teua decisió sobre ser terrisser/canterer?
6. Amb quina altra disciplina a part de l'expressió plàstica podem relacionar aquest ensenyament? Per què?

---

² Vegeu l'entrevista completa a l'annex a)

7. He realitzat diferents propostes amb fang a les sessions de pràctiques a l'Educació Infantil i sempre han triomfat. Els encanta embrutar-se! Et sents igual de feliç mentre treballes?
8. Suposo que has tingut motius personals per no insistir massa en que la teua filla (jo) continue la tradició, ens en pots dir algun?
9. Si per desgràcia acaba passant el que ens temem, quines són les peces clau que no s'haurien d'oblidar mai?
10. Vols fer més aportacions? Endavant!

RÚBRICA D'AVUACIÓ
TEST DIAGNÒSTIC DE LA PSICOMOTRICITAT

NOM: _____ DATA: _____

ÍTEMS	EXCEL·LENT (3 punts)	SATISFACTORI (2 punts)	SUFICIENT (1 punt)	BÀSIC (0 punts)
Construcció amb cubs	Imita la construcció d'una torre de sis cubs	Imita la construcció d'una torre de quatre o cinc cubs	Imita la construcció d'una torre de dos o tres cubs	No construeix cap torre
Trencaclosques	Ha tingut èxit en el primer intent	Ha tingut èxit després de dos o més intents	L'ha realitzat amb ajuda	No ha pogut realitzar el trencaclosques
Seqüència de copeig	Reprodueix la seqüència correctament	Reprodueix la seqüència amb dos errades	Colpeja bé però no les tecles adequades	Copieja les tecles a l'atzar, juga
Figures geomètriques	Copia les quatre figures correctament	Copia tres figures de quatre	Copia dos figures de quatre	Copia una figura de quatre
Orientació dreta-esquerra	Distingeix perfectament les dues parts	Distingeix només una part	Sap que tenim part dreta i esquerra però no les ubica	No sap què és
OBSERVACIONS SOBRE EL DIBUIX D'UN INFANT				

Figura 2: Rúbrica d'avaluació del test, elaborada amb *Canva*

Figures 3 i 4: Parts del test elaborades pels infants (puzzle i figures geomètriques)

Un cop passat el test inicial i per poder iniciar les activitats de forma segura, cal recordar que s'han de tenir en compte diversos factors alhora de treballar amb fang.

-La protecció: com el fang és un material que taca i mesclat amb aigua encara més, es recomana posar paper de diari o similar a les taules on s'ha de treballar. Els infants han d'anar amb la bata per evitar taques a la roba de cada dia.

-Figures senzilles: no demanar obres d'art sinó que experimenten i modelen al seu gust

-Identificació dels treballs: cadascú ha de posar el seu nom per no confondre

-Treball col·lectiu: és interessant observar com s'inspiren els uns als altres i augmenten els seus vincles afectius

-Paciència: s'ha de deixar clar que el fang és un material que comporta un procés. S'ha d'assecar i fixar-se, en última instància coure's al forn, per això no poden tocar les creacions una vegada les han acabat.

Tot seguit s'integra la Situació d'Aprenentatge.

L'art a les mans

Juguem i aprenem amb fang

Situació d'aprenentatge

Títol	L'art a les mans: juguem i aprenem amb fang
Nivell educatiu / internivell	I4

DESCRIPCIÓ (context + repte)

Els infants estan treballant els oficis a l'aula i es creu interessant incorporar el de terrisser, tenint en compte que desapareixerà en poc temps i s'ha de deixar constància de la seua existència. Es parteix de l'activitat que un dia van realitzar amb fang a l'escola, al primer trimestre, que era elaborar una estrella de fang per decorar l'arbre de Nadal. A partir d'aquí, s'inicia una conversa amb l'alumnat que porta a desenvolupar el tema de la terrissa a les nostres terres. Esta situació d'aprenentatge juntament amb les activitats que proposa també reforçarà i millorarà la psicomotricitat fina dels infants, o almenys així s'ha intentat en crear-la, ja que s'ha observat que tenen problemes en l'escriptura. El repte final és l'elaboració d'un producte amb argila.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge s'afavoreix el desenvolupament de les competències específiques dels eixos següents:

- Eix 1. Un infant que creix amb autonomia i confiança.
- Eix 2. Un infant que es comunica amb diferents llenguatges.
- Eix 3. Un infant que descobreix l'entorn amb curiositat.
- Eix 4. Un infant que forma part de la diversitat del món que l'envolta.

Competències específiques	Eix 1	Eix 2	Eix 3	Eix 4
Expressar-se de manera entenedora, personal i creativa mitjançant diferents llenguatges, explorant-ne les possibilitats i gaudint-ne, per respondre a diferents contextos educatius		x		
Observar i reconèixer característiques de materials i elements i establir relacions entre ells, mitjançant l'experimentació i la manipulació sensorial, per avançar cap a estructures de pensament cada vegada més complexes			x	
Explorar i reconèixer elements i fenòmens del món natural, establint relacions entre la pròpia acció i les conseqüències que se'n deriven, per iniciar hàbits de sostenibilitat i conservació de l'entorn			x	
Apreciar progressivament l'entorn social i cultural proper i la seva diversitat, mostrant interès i respecte per conviure				x

OBJECTIUS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ

Objectius d'aprenentatge Què volem que aprenguin els infants i per a què? Què esperem aconseguir amb aquesta situació? CAPACITAT + SABER + FINALITAT	Criteris d'avaluació Com sabem que ho han après? ACCIÓ + SABER + CONDICIONS
1. Respectar les normes de convivència per viure en societat	1. Tenir cura del material, deixar-lo net i al lloc corresponent 2. Valorar la feina dels altres positivament
2. Desenvolupar la creativitat i habilitats artístiques per expressar-se	3. Crear peces originals i decorar-les sense seguir un exemple 4. Manifestar la pròpia opinió i emoció a través de l'art
3. Millorar la psicomotricitat fina per tenir una bona escriptura	5. Escriure les lletres de l'abecedari en planxes de fang 6. Escriure o confegir amb fang el nom propi i dels companys
4. Conèixer l'entorn cultural proper per entendre com funciona	7. Saber en què consisteix l'ofici de terrisser 8. Distingir peces bàsiques de terrissa reals o en una imatge
5. Experimentar amb diversos materials i formes mitjançant els sentits per reconèixer les seues qualitats	9. Manipular l'argila en diferents estats (sòlid, líquid) 10. Percebre les textures dels materials utilitzats

SABERS

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge es tractaran els sabers següents:

	Saber
1	Iniciació al desenvolupament del traç i la grafia des del moviment lliure en situacions significatives i funcionals
2	Observació, exploració i identificació d'elements de l'entorn (peces de terrissa concretament)
3	Conèixer i cuidar amb una actitud de respecte el medi natural, identificant l'impacte de les accions humanes en la conservació i preservació de l'entorn
4	Reconeixement de la tradició terrissera present en el seu entorn

DESENVOLUPAMENT DE LA SITUACIÓ D'APRENTATGE

Per tal de realitzar esta situació d'aprenentatge s'utilitza una metodologia activa i lúdica en què l'infant és el protagonista del seu aprenentatge. Es parteix d'interessos i motivacions de la vida quotidiana dels mateixos infants. Els espais que s'utilitzen per desenvolupar les diferents activitats són l'aula habitual de la classe i l'exterior per a la proposta "Descobrim el talent ocult", amb agrupaments de gran grup o individuals generalment. La distribució temporal és flexible, de manera que si no es pot acabar una proposta en una sola sessió, s'allarga sense problema. Està pensada per al mes de març i abril. Evidentment el material és segur per als infants i adaptat a les seues necessitats.

PROPOSTES D'APRENTATGE I D'AVUACIÓ

Proposta	Descripció de la proposta d'aprenentatge i d'avaluació	Temporització
<p>Compartim el que aprenem <i>Joc, exploració, manipulació, descoberta... Què en sabem?</i></p>	<p>- Per a què serveix el fang?</p> <p>La persona docent i l'alumnat se situen en rotllana a la catifa. Hi ha una caixa amb pastilles de fang a dins. En trenca un trosset i el passa als infants perquè notin la textura. Els fa la pregunta de l'inici i altres, cadascú diu la seva opinió. Es dona importància a cada infant, el que diu, les pors que pot tenir.</p> <p>Exemples de preguntes:</p> <p><i>D'on surt el fang?</i></p> <p><i>Què podem fer amb el fang?</i></p> <p><i>Qui treballa el fang?</i></p> <p><i>Sabeu algun lloc on es treballa amb fang? Quin?</i></p> <p><i>Si el deixem assecar, què passa?</i></p> <p><i>Quina textura té? A què us recorda?</i></p>	<p>Sessió 1: 7 de març de 2025</p> <p>50 minuts</p>

	<p>S'acompanya la conversa amb imatges plastificades de diferents peces. (enllaç: fitxes terrissa.pdf). Amb aquestes fitxes també poden treballar el traç de les lletres tot repassant amb retolador i barrant amb tovallolletes.</p> <p>Anem dient el nom de cadascuna perquè els infants es quedin amb els conceptes. Després fan un dibuix de la peça que els hagi agradat més.</p> <p>-Descomposició de materials</p> <p>La persona docent exposa una safata amb argila i una altra amb restes de plàstic. Manipula els dos materials i de seguida es fa notar que l'argila es descompon i el plàstic és més difícil de fer desaparèixer. Després deixa que ho faci l'alumnat per fer-lo conscient del concepte de sostenibilitat. S'utilitza el fang com a material principal (no exclusiu) i en tots els estats possibles (líquid, terrós, pastós) donant-li una forma concreta entenent el volum.</p>	
<p>Aprenem. <i>Mentre aprenem, anem fent conscients els infants que estem aprenent.</i></p>	<p>-L'ofici de terrisser/canterer</p> <p>Els infants s'asseuen en rotllana a la catifa i es procedeix a la lectura i comprensió del conte <i>El gat Galeret i la terrissa</i>³ acompanyat de figures reals, els docents fan preguntes sobre els personatges i el seu contingut. Posteriorment es realitza un trencaclosques de 4x4 peces que representa una gerra de terrissa.</p>	<p>Sessió 2</p> <p>14 de març de 2025</p>

³ Vegeu imatges del llibre als l'annex c)

	<p>-La màgia del fang</p> <p>Es proporciona l'argila perquè puguin experimentar amb ella, després es dona el fang perquè vegin el canvi i finalment la peça de terrissa cuita. Es tracta d'una seqüenciació per part dels alumnes dels conceptes argila, fang i terrissa.</p> <p>-Crua o cuita?</p> <p>Ensenyem una peça crua i els preguntem què creuen que passarà si li afegim aigua. Posteriorment ho fem amb una de cuita. Ells sols arriben a la conclusió.</p> <p>-Fem un cànter!</p> <p>Reproducció artística del cànter de la Galera mitjançant pintura de mans o enganxant terra fina amb cola. Amb anterioritat s'explica quina peça és, el seu ús, s'ensenyen diferents models que es poden ordenar de més petit a més gran.</p> <p>-Escrivim el nostre nom al fang</p> <p>S'ofereix una planxa de fang a cada infant i se li demana que escrigui el seu nom, més endavant pot escriure el dels companys i fer el dibuix que li apeteix.</p>	<p>Sessió 3 18 de març de 2025</p> <p>Sessió 4 28 de març de 2025</p>
--	--	---

<p>Apliquem el que hem après.</p> <p><i>Què hem après? Per a què ens serveix o ens pot servir el que hem après? Per què és útil el que aprenem?</i></p>	<p>- Descobrim el talent ocult</p> <p>Donem una boleta de fang a cada infant perquè deixi anar la seva imaginació, pot afegir altres elements naturals com pals, fulles, pedres, etc que ha agafat de l'exterior.</p> <p>-Exposició de les obres creades</p> <p>Un cop hagin realitzat les seues obres d'art, els infants les dipositaran a unes taules preparades al hall de l'escola per tal de fer una exposició i que les famílies les puguin observar.</p> <p>-La cançó del terrisser</p> <p>Memorització i ball de la cançó <i>Roda, roda, terrisser</i>, escrita per a instruments en Do. Cançó adaptada : Cançó tasca-oficis .“El xocolater”.Violet Sant Pere.⁴</p>	<p>Sessió 5</p> <p>1 d'abril de 2025</p>
--	---	--

---

⁴ Vegeu la partitura i la lletra de la cançó a l'annex b)

MESURES I SUPORTS UNIVERSALS

Respecte als ritmes d'aprenentatge dels infants
Ajuda en cas que ho demanin o ho necessitin
Possibilitat d'adaptar-se en relació al temps, els espais i els materials
Personalització dels aprenentatges
Avaluació formativa i formadora
Participació activa de les famílies
Ús de suports digitals

MESURES I SUPORTS ADDITIONALS O INTENSIVS

Alumne/a	Mesura i suport adicional o intensiu
Amb TEA	-Elaboració de pictogrames per explicar el que farem en cada sessió -Espai de la classe on es pugui retirar si necessita estar sol/a -Elogi dels esforços i els objectius aconseguits per millorar l'autoconcepte -Ús de material manipulatiu -Temps extra i ajuda individual

AVALUACIÓ

<p>Avaluació de la SA</p> <p><i>Com ho valorem?</i></p> <p><i>Característiques de l'avaluació</i></p> <p><i>Avaluació en el temps</i></p> <p><i>Avaluació i la seva funció</i></p> <p><i>Avaluació i la seva intenció</i></p>	<p>Característiques de l'avaluació</p> <p>L'avaluació a l'educació infantil difereix de l'avaluació d'altres etapes educatives pel fet que l'objectiu principal és observar i entendre el desenvolupament global de l'alumnat. També ajuda a les famílies a comprendre la seua evolució i acompanyar-lo en el procés de creixement i aprenentatge.</p>		
<p>Avaluació en el temps</p>			
<p>Inicial</p> <p>L'avaluació inicial es visualitza en les activitats inicials, i té una funció diagnòstica.</p> <p>En aquesta SA s'avalua inicialment en l'activitat <u>1: Per a què serveix el fang?</u></p>		<p>Contínua</p> <p>L'avaluació contínua s'aplica en les activitats de desenvolupament i estructuració, i té una funció formativa i formadora.</p> <p>En aquesta SA s'avalua de forma contínua especialment en les activitats <u>2, 3, 4, 5, 6, 7 i 10</u></p>	<p>Final</p> <p>L'avaluació final s'evidencia en les activitats finals, amb una funció de caràcter sumatiu dels aprenentatges.</p> <p>En aquesta SA l'avaluació final afecta les activitats 8. <u>Descobrim el talent ocult i 9. <u>Exposició de les obres creades</u></u></p>

	Avaluació i la seva funció		
	Diagnòstica	Formativa/Formadora	Sumativa
	L'avaluació diagnòstica identifica els coneixements previs de l'alumnat i facilita la compartició dels objectius i criteris d'avaluació.	L'avaluació formativa fa reflexionar el docent sobre com ensenya, i l'avaluació formadora fa reflexionar l'alumnat sobre com aprèn.	L'avaluació sumativa visualitza el conjunt de sabers i competències adquirits en tota la SA.
	En aquesta SA les activitats inicials apliquen una avaluació diagnòstica.	En aquesta SA s'aplica l'avaluació formativa i formadora en tot el procés educatiu .	En aquesta SA es corresponen amb activitats finals que són concretes.
Avaluació i la seva intenció			
Reguladora	Qualificadora		
Totes les activitats d'aquesta SA contribueixen a l'avaluació reguladora.	No s'espera una avaluació qualificadora sinó una valoració qualificativa .		

ALTRES ACTIVITATS RELACIONADES:

1. Visita guiada al Museu Terracota (la Galera)
2. Visita al taller artesà de la localitat i demostració al torn
3. Visita a fires artesanes on hi hagi expressions de terrissa o ceràmica
4. Interacció amb el fang o l'argila sentint música de fons, explorar els resultats
5. Cursos de torn per a infants en què cadascun realitza una peça i posteriorment es cou
6. Captar i definir les olors dels productes utilitzats
7. Modelar figures amb planxes de fang
8. Realitzar els objectes que es mostren amb fang
9. Composar paraules amb fang, per treballar l'idioma
10. Iniciació a l'ús del torn (petit, elèctric)
11. Endevinalles relacionades amb peces (edats més avançades):

Roc, roc, amb un garrot li remenen el culot (morter)

Teleret, meleret no té cames i es té dret (el cànter)

Figura 5: infant provant el torn elèctric

6. ANÀLISI DE RESULTATS

Després de realitzar les diferents proves abans d'implementar la situació d'aprenentatge, la puntuació obtinguda és la següent:

RESULTATS TEST INICIAL

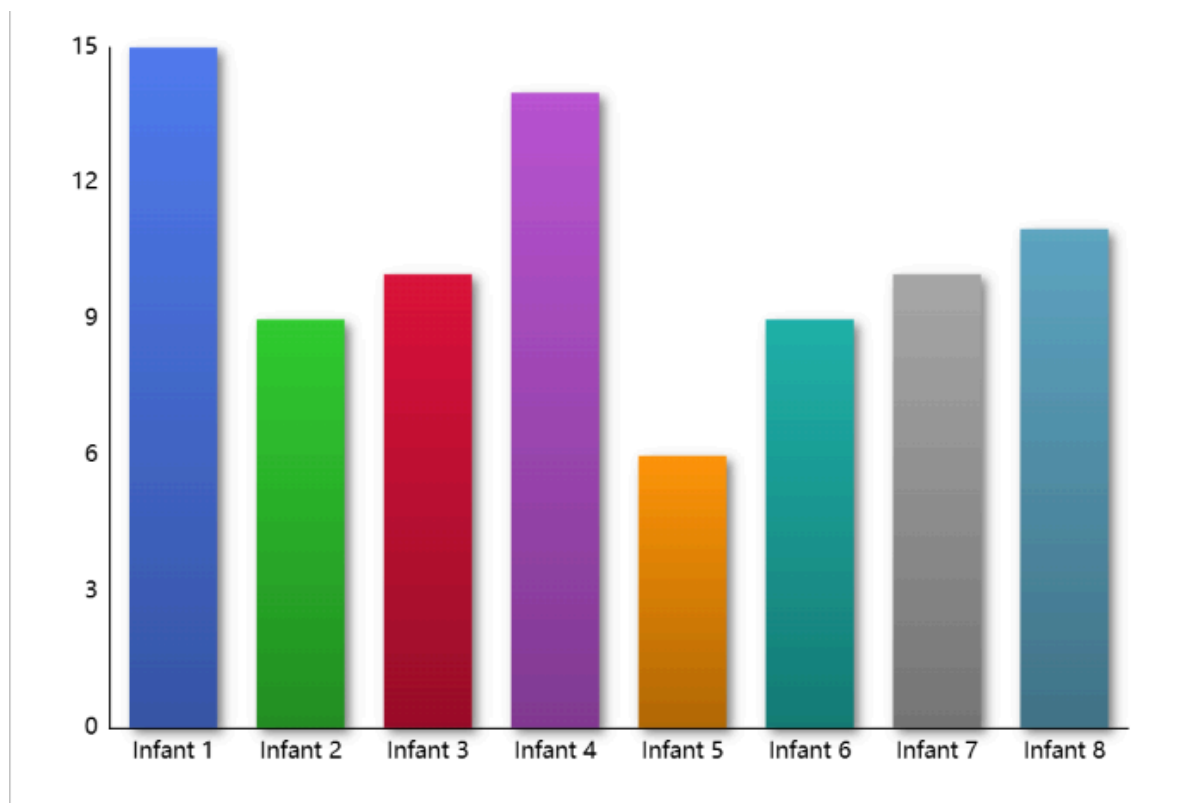

Figura 6: Gràfic de barres realitzat amb la plataforma en línia *ChartGo Online Graph Tool*

Com podem observar, la majoria d'infants ha superat amb facilitat les proves tot i que no ha aconseguit la màxima puntuació. Un únic infant (el número 1) ha obtingut el màxim de punts, quinze. La resta s'ha mogut entre els sis i els catorze, sent les puntuacions més baixa i més elevada, respectivament, després de la puntuació màxima citada anteriorment. Això significa que es pot millorar. Veiem que hi ha una base innata ja que alguns xiquets destaquen en activitats significativament. Les tasques que els han resultat més assequibles han estat la realització de puzzles (probablement perquè ja els coneixien) i el dibuix d'un infant del mateix sexe (encara que en algunes representacions mancaven extremitats). La tasca més difícil en diferència ha estat la de reconèixer la dreta i l'esquerra, només un infant ha pogut.

Un cop portada a terme la situació d'aprenentatge <<L'art a les mans>> s'ha tornat a formular el test de psicomotricitat i els resultats han estat els següents:

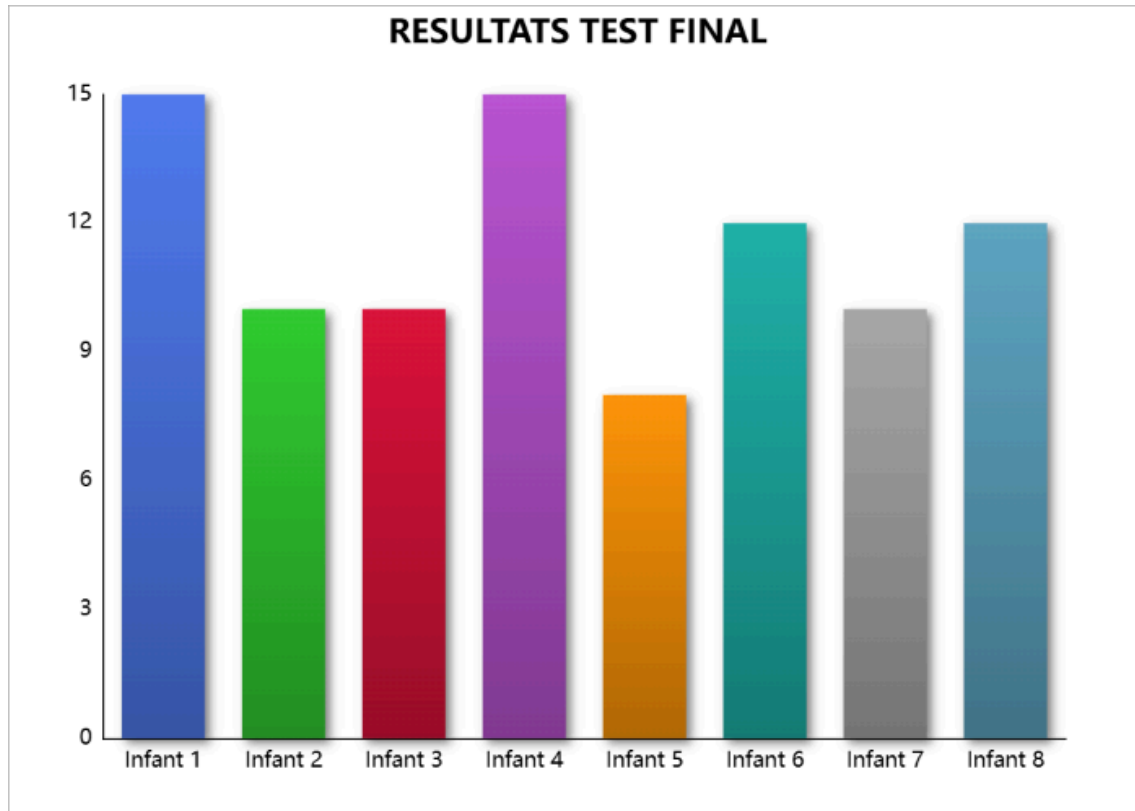

Figura 7: Gràfic de barres realitzat amb la plataforma citada anteriorment

L'eix vertical indica la puntuació adquirida i l'eix horitzontal representa cada infant, se'ls ha denominat amb un número i no amb el nom corresponent per respectar la intimitat.

Observem que en la majoria dels casos el total de punts obtingut ha augmentat, llevat de l'infant 3 que s'ha mantingut en la mateixa puntuació. Els infants 1 i 4 assoleixen la puntuació més alta possible (15 punts), en canvi l'infant 5 mostra la puntuació més baixa (7 punts), fet que pot indicar la necessitat d'un seguiment més atent. Notem molta diversitat en les puntuacions, la qual cosa demostra les diferències significatives del desenvolupament psicològic i motor entre infants de la mateixa edat en creixement.

També s'ha de tenir en compte que han passat uns mesos des que es va aplicar el primer test i, en aquest període de temps encara que sigui curt, els infants han anat evolucionant. Gràcies al gràfic podem identificar casos per prevenir possibles dificultats en un futur.

7. CONCLUSIONS

L'esmentat treball posa de manifest la importància d'incorporar materials naturals i sensorials, en aquest cas el fang, al segon cicle d'Educació Infantil. S'ha constatat que no únicament cal utilitzar-lo com a eina d'expressió artística, sinó també com a recurs didàctic contemplat que afavoreix el desenvolupament psicomotriu i l'adquisició de competències bàsiques, una de les quals és l'escriptura.

La connexió entre l'educació, el coneixement de l'entorn, la creativitat, la sostenibilitat i la cultura local permet establir vincles significatius entre l'infant i el seu ambient, enriquint així el procés d'ensenyament-aprenentatge. N'és un exemple la felicitat que mostra l'infant quan interactua amb el fang, coneix peces tradicionals i fa preguntes per entendre'n el seu ús.

En relació a l'objectiu general que s'ha plantejat, considero que s'ha assolit en gran mesura ja que gràcies als suggeriments fets als infants, han treballat el seu pensament creatiu així com la psicomotricitat. Es pot comprovar amb les evidències del treball realitzat a la classe, amb les produccions artístiques i l'augment de les puntuacions en el test Mc Carthy.

Pel que fa a l'objectiu específic número u, sobre proporcionar mitjans als infants per al seu desenvolupament psicomotriu, s'aprecia en una facilitat que han demostrat per escriure el nom que abans no tenien, tant el propi com el dels companys. Sobre l'objectiu específic número dos es conclou que s'ha quedat igual, no hi ha hagut variació, ja que de base ja tenien una bona coordinació.

Referent als objectius específics tres i quatre, s'ha manifestat la vàlua d'un ofici tradicional a través d'experiències viscudes directament amb una persona que s'hi dedica i paral·lelament s'ha materialitzat la imaginació i creativitat dels xiquets i xiquetes amb les obres d'art.

Per últim, s'ha aconseguit fer ús d'eines d'avaluació, com ara testos i rúbriques a fi de comprovar els fruits que ha donat la tasca.

Mitjançant la proposta d'activitats pràctiques, la recollida de dades i la valoració d'experiències artesanes, s'ha pogut evidenciar que el fang ofereix múltiples beneficis educatius, emocionals i socials. A més, aquest enfocament fomenta una mirada pedagògica més conscient i arrelada al territori, recuperant oficis tradicionals com el de terrisser i promovent valors com la sostenibilitat i la identitat cultural.

En definitiva, el document defensa la necessitat d'un ensenyament més vivencial, creatiu i connectat amb la realitat dels infants, tot apostant per metodologies innovadores que estimulin l'aprenentatge integral a través de l'experiència directa amb materials com el fang.

Des del meu punt de vista, per assolir uns resultats òptims, aquest projecte s'hauria d'aplicar de manera transversal a tota l'Educació Infantil, Primària i Secundària, ja que es tracta d'una qüestió de llarg recorregut. Per tal de fer-ho a l'Educació Infantil, s'organitzen classes internivells en què infants de tres a cinc anys es barregen i els més grans ajuden als petits.

Inclús s'haurien d'explorar altres vies d'investigació per aconseguir el màxim grau de satisfacció: una de les empreses que actualment promou activitats extraescolars que s'adapten als interessos dels infants, és Sabana, amb seu a Roquetes. Enviant un projecte com aquest a l'empresa s'aconseguiria donar més visibilitat i anar més enllà de l'educació formal.

Finalment es demostra que el fang és molt més que un recurs plàstic: és una eina educativa global que afavoreix el desenvolupament integral de l'infant, fomenta la creativitat, enriqueix el pensament simbòlic, promou la sostenibilitat i connecta l'educació amb la cultura i la natura pròpies del territori.

No hem d'oblidar que la seua presència a les aules com a recurs pedagògic essencial pot marcar una diferència significativa en la manera com els infants aprenen, s'expressen i es desenvolupen. Al llarg del desenvolupament s'han manifestat els principals reptes i oportunitats que planteja el tema i posteriorment, línies d'actuació en un futur que poden afavorir l'aplicació pràctica del projecte.

En poques paraules, la realització del treball m'ha permès examinar el coneixement teòric alhora que m'ha ajudat a adquirir eines metodològiques que probablement em resultaran útils en un futur no molt llunyà com a docent. És el final d'una etapa i no he trobat millor manera de concloure-la que expressant el que em va dir un infant durant una sessió i em va marcar per a la prosperitat: “mestra, io de gran vull ser terrisser com tun pare”.

8. BIBLIOGRAFIA

ARTES UNIDAS (2023). Trabajar cerámica con niños: ¡Muy importante! Recuperat el 5 de març de 2025 de <https://artesunidas.com/trabajar-ceramica-con-ninos-muy-importante/>

AUCOUTURIER, B. (2018). *Actuar, jugar, pensar. Puntos de apoyo para la práctica psicomotriz educativa y terapéutica*. Biblioteca de Infantil nº 45. Barcelona: Graó

BOSCH, E. (2009). *Un lloc anomenat escola*. Barcelona: Editorial Graó.

CONTINO, A. (2009). *Nens, objectes, monstres i mestres*. Barcelona: Editorial Graó

DIEC2. Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans [en línia]. Barcelona, 2021. <https://dlc.iec.cat/>

GARDNER, H. (1993). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós transiciones

GAMUNDI A., RIERES M., ZARAGOZA, C. (sense data) La psicomotricitat. Desenvolupament Cognitiu i Motriu (arxiu PDF) Recuperat el 10 de febrer de 2025, de https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m06_/web/fp_edi_m06_htmlindex/media/fp_edi_m06_u5_pdfindex.pdf

HERVÁS, A. (2002). Con arte y parte: plástica y niños...Arte seguro. Aula de Infantil, nº 8, 14-19

La educación artística en la escuela. (2007) Claves para la innovación educativa, nº42. Editorial Graó i Editorial Laboratorio Educativo

LOWENFELD, V. (2008). *Desarrollo de la capacidad intelectual y creativa*. Madrid: Editorial Síntesis

MENCHÉN, F. (1998). *Descubrir la creatividad. Desaprender para volver a aprender*. Madrid: Ediciones Pirámide

MORENTIN, J. i IZQUIERDO, A (2019). La observación como técnica de investigación en contextos socioeducativos. Investigación social desde la práctica educativa.

PÉREZ, M. (28 d'octubre de 2021). Entrevista a Francesco Tonucci: <<El fracaso escolar es un fracaso de las escuelas>>. *Diari de Tarragona*, pàg 12.

PIAGET, J. (1973). *Psicología del Niño*. Madrid: Morata.

RALDA, O. (2025). La terrissa a les Terres de l'Ebre i les comarques de Tarragona. *Quaderns d'Història Local: Foment Cultural de l'Hospitalet de l'Infant*, núm 4, pp 67-81.

SIERRA, J. (2025). *El plan maestro*. Barcelona: Editorial Planeta

TEBEROSKY, A. (2007). Aprendiendo a escribir. Cuadernos de educación 5ª edición. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació i Editorial Horsori

TONUCCI, F. (2019). ¿Por qué la arcilla? Elogio de la arcilla. *Aula de Infantil*, nº101, 23-24

TONUCCI, F. (2019). ¿Por qué la infancia? Barcelona: Ediciones Destino

Trabajar con arcilla: sus motivos y trucos (2020) Stabilo aula. Recuperat el 6 de març de 2025 de <https://stabiloaula.es/trabajar-con-arcilla-sus-motivos-y-trucos/>

UNIR (2020). La importancia de trabajar la psicomotricidad gruesa y fina en Educación Infantil. Recuperat el 20 de gener de <https://www.unir.net/revista/educacion/psicomotricidad-fina-y-gruesa/>

UNIVERSITAT DE BRISTOL (2007). *Getting dirty may lift your mood*. Recuperat el 12 de febrer de 2025 de <https://www.bristol.ac.uk/news/2007/5384.html>
<https://www.auladelpedagogo.com/explicacion/la-creatividad-en-educacion-infantil/>

VYGOTSKY, L. (1955). *Pensamiento y lenguaje*. Buenos Aires: Ediciones Fausto.

9. ANNEXOS

a) ENTREVISTA A L'ÚLTIM TERRISSER EN ACTIU A LA COMARCA DEL MONTSIÀ

1. Bon dia, en primer lloc gràcies per acceptar la meua invitació i per l'ajuda oferida en tot moment. Si et sembla comencem l'entrevista: em sabries dir quina és la millor manera d'iniciar els infants a l'ofici de canterer?

Lo millor seria deixar-los tocar el fang de ben menuts, per a que vegin que és quelcom molt agradable, divertit i que els permet crear moltes formes ...

2. Per quins motius creus que s'està extingint? Podem fer alguna acció des del món educatiu per solucionar-ho?

S'ha extingit perquè el que feien els terrissers tenia un ús i ara l'ha perdut.

Estaria bé introduir a les aules l'ensenyament del treball al torn (als alumnes més grans, els més menuts familiaritzar-se amb el fang, tocant-lo i creant), per a veure si en un futur algú s'anima i continua

3. La imaginació i creativitat són característiques fonamentals de l'alumnat que conforma l'Educació Infantil. Penses que és un punt a favor per aprendre la tècnica?

I tant, si de ben menuts se'ls deixa tocar el fang, segur que desenvolupen la seua creativitat i potser se'ls estimula a que quan siguen més grans continuen treballant amb esta tècnica.

4. Després d'haver realitzat diferents tallers amb població d'edats molt variades, quin consideres que és el moment ideal per assimilar tots els coneixements que tenen a veure amb el procés d'elaboració d'una peça amb fang?

A partir dels 9 anys és un bon moment per començar a aprendre a utilitzar el torn.

5. Quines són els factors que han influït en la teua decisió sobre ser terrisser/canterer?

Bé, mun pare, mun iaio, el meu revesiaio i fins i tot més enllà han segut canterers, em vaig criar enmig del fang, veient com el meu pare pujava peces al torn, i com finalment no vaig voler estudiar, m'he dedicat a aquest ofici. Encara que és dur i està una mica deixat de banda, com la majoria d'oficis, m'encanta.

6. Amb quina altra disciplina a part de l'expressió plàstica podem relacionar aquest ensenyament? Per què?

Amb la llengua, perquè hi ha tot un vocabulari lligat a l'ofici de terrisser.

Amb la història, perquè la terrissa neix a la Prehistòria i a cada etapa de la història va sofrint canvis que van lligats a la història de la Humanitat.

Amb la etnologia, perquè la terrissa forma part del patrimoni immaterial.

7. He realitzat diferents propostes amb fang a les sessions de pràctiques a l'Educació Infantil i sempre han triomfat. Els encanta embrutar-se! Et sents igual de feliç mentre treballes?

Sí, la veritat és que sí, m'encanta crear, d'un tros de fang fer alguna cosa, fer màgia ... com diuen els xiquets quan em veuen treballar al torn

8. Suposo que has tingut motius personals per no insistir massa en que la teua filla (jo) continue la tradició, ens en pots dir algun?

La raó principal és que, malauradament, no es pot viure fent de terrisser, he de compaginar dos treballs per tirar endavant i s'ha de treballar molt dur, sense vacances, ni pràcticament dies de lleure. Per a la meua filla voldria una vida millor

9. Si per desgràcia acaba passant el que ens temem, quines són les peces clau que no s'haurien d'oblidar mai?

Les peces més emblemàtiques i que es fabricaven en més quantitat perquè eren les que més es necessitaven: cànter, cadup, setrill, ribella.

10. Vols fer més aportacions? Endavant!

L'únic que puc afegir és que es necessita un canvi total en la manera de fer de les administracions públiques per a preservar l'ofici de canterer i la resta d'oficis. Mentre no es faci aquest canvi van desapareixent i és molt trist perquè el treball artesà porta implícit una sèrie de valors totalment necessaris i que tanta falta fan a la nostra societat.

b) PARTITURA I LLETRA DE LA CANÇÓ DEL TERRISSER

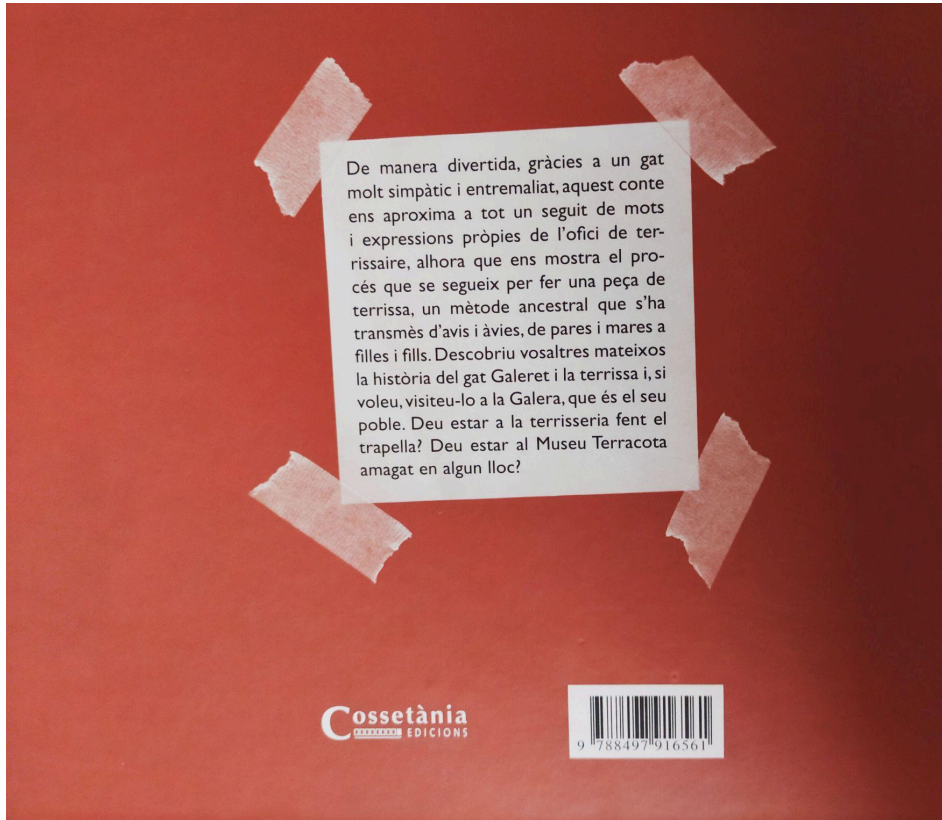
La cançó del terrisser*

Ro - da ro - da te - rri - sser, la ma -
rai - xa la ma - rrai - xa, ro - da, ro - da, te - rri -
sser, que beu - rem tots a ga - let. Si el ter -
ri - ser no vol ro - dar, la ma - rrai - xa, la ma -
rrai - xa, si el te - rri sser no vol ro - dar, a ga -
let nin - gu en beu - rà.

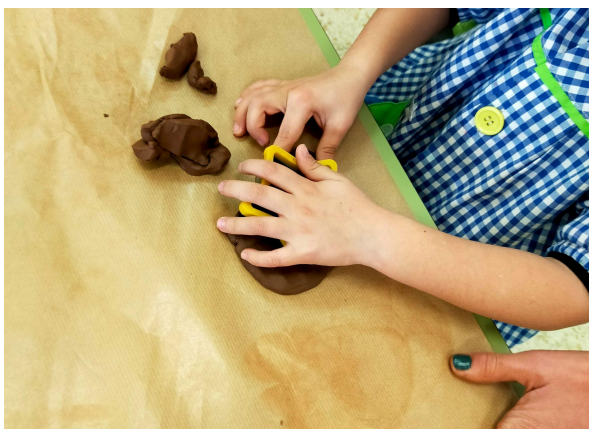
Enllaç de la cançó cantada i interpretada al piano per Olga Cortiella Ralda:

<https://youtu.be/syQbSvp2DWI>

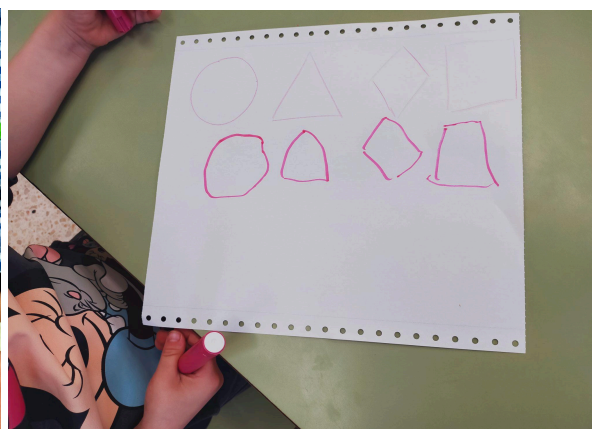
c) PORTADA I CONTRAPORTADA DEL LLIBRE “EL GAT GALERET I LA TERRISSA”

d) PRODUCCIONS DE L'ALUMNAT A L'AULA

Interactuant amb el fang

Prova del test de psicomotricitat

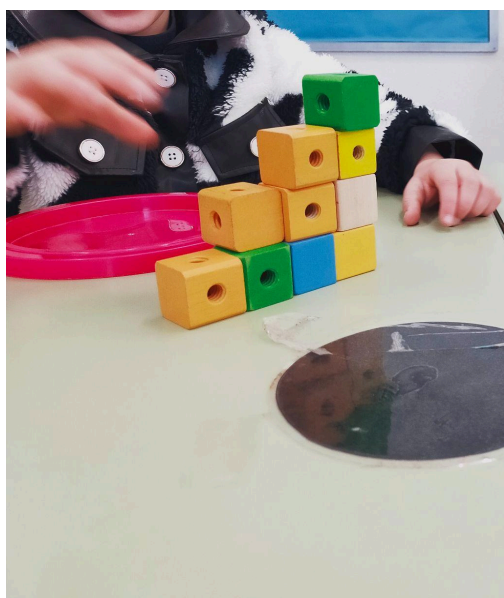

Figura mostrada vs. figura realitzada per l'alumne/a

Infants elaborant la seua pròpia peça de fang

Ribella amb argila per fer la proposta “Descomposició de materials”

Cànters per ordenar de més gran a més petit

Abans i després de realitzar el puzzle de la gerra de terrissa.

e) AUTOAVALUACIÓ

INFORME D'AUTOAVALUACIÓ DEL TFG

Document de reflexió i avaluació sobre el procés seguit al llarg del TFG i el resultat obtingut

ESTUDIANT	Olga Cortiella Ralda
TÍTOL DEL TFG	L'art a les mans: el valor educatiu del fang
TUTOR/A	Xelo Cordero González

VALORACIÓ GLOBAL

	GENS	POC	FORÇA	MOLT
1. He assistit a les sessions de formació organitzades per la Facultat i a les reunions de treball amb el tutor/a.			X	
2. El TFG realitzat inclou totes les parts requerides (portada, índex, desenvolupament/cos, conclusions, bibliografia, etc.)				X
3. He respectat les normes i orientacions dels documents oficials de la FCEP així com les orientacions donades pel tutor/a.				X
4. He estat rigorós amb la confidencialitat de les dades de les persones i institucions que han participat en el TFG				X
5. He emprat un lèxic i una terminologia precisa i adequada a l'àmbit acadèmic.			X	
6. He treballat de forma regular i sistemàtica al llarg de tot el procés d'elaboració del TFG			X	
7. He gestionat satisfactòriament el temps del treball i he pogut reflexionar sobre els resultats obtinguts.		X		
8. En l'elaboració del marc teòric he buscat ampliar les fonts d'informació per tenir una visió més transversal del tema.				X
9. He dissenyat un projecte d'investigació educativa i he resolt les dificultats que han sorgit.			X	
10. He elaborat un instrument...				
...d'investigació i abans d'aplicar-lo ha estat validat per algun expert.		X		
...d'observació i de registre que m'ha servit per recollir dades.				X
11. He treballat de forma rigorosa i honesta amb les dades i resultats obtinguts.			X	
12. El producte elaborat (document del TFG) és creatiu i original.				X
13. Després del treball fet, es podria dissenyar una proposta innovadora que millori la tasca educativa.				X
14. He reflexionat suficientment sobre el tema i en trec una valoració personal positiva de la realitat investigada			X	
15. He utilitzat bibliografia, he intentat que sigui el més actual possible i l'he referenciat.			X	

OBSERVACIONS PER COMPLETAR LA VALORACIÓ GLOBAL

Pel que fa al punt 1, he pogut assistir a la majoria de les reunions organitzades per la Facultat i he realitzat diferents trobades amb la tutora. Això no obstant, si la meua situació laboral i personal m'ho hagués permés, hagués anat més dies. He llegit els documents per respectar les normes de presentació així com l'estructura del treball i considero que la redacció és l'adient.

En relació a la gestió del temps i amb total sinceritat, vaig començar massa tard, però crec que he fet un sprint final per compensar i ha donat resultat.

A fi de realitzar un marc teòric complet i documentat, he consultat fonts diverses, no només pàgines web fiables, sinó també llibres i articles de revista. També he dissenyat un instrument d'investigació, com és l'entrevista que m'ha servit per recollir dades i ampliar la informació.

Des del meu punt de vista és un treball original i únic, ja que inclou una part emocional i d'arrels al territori. Penso que m'ha ajudat a reflexionar i analitzar la situació actual de l'artesania i com millorar-la mitjançant una eina tant potent com l'educació.

QUALIFICACIÓ NUMÈRICA FINAL

0.50	0.55	0.60	0.65	0.70	0.75	0.80	0.85	0.90	0.95	1.00
						X				

Data i signatura

31 de maig de 2025

Olga Cortiella Ralda